

ANALYSIS OF USING THE OPEN JOURNAL SYSTEMS PUBLISHING PLATFORM IN DOMESTIC AND FOREIGN E-SCIENCE PUBLISHING

Luparenko Liliia

Institute of Information Technologies and Learning Tools of NAPS of Ukraine, Kyiv, Ukraine,

The article contains analysis of the scientific publications spread which operation is supported by publishing platform Open Journal Systems in the scientific online publishing and a brief overview of this system main advantages.

АНАЛІЗ ВПРОВАДЖЕННЯ ВИДАВНИЧОЇ ПЛАТФОРМИ OPEN JOURNAL SYSTEMS У ВІТЧИЗНЯНОМУ І ЗАРУБІЖНОМУ ЕЛЕКТРОННОМУ НАУКОВОМУ ВИДАВНИЦТВІ

Лупаренко Лілія Анатоліївна

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, Київ, Україна,

Стаття містить аналіз поширення електронних наукових видань, що функціонують на базі видавничої платформи Open Journal Systems, в науковому он-лайн видавництві та короткий огляд основних переваг використання даної системи.

Електронне наукове фахове видання ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ (journal.iitta.gov.ua), що функціонує на базі Інституту інформаційних технологій та засобів навчання, було засноване у 2006 році. Перші 4 роки функціонування журналу (рецензування, публікація) реалізувалося шляхом e-mail комунікації і ручного кодування html - сторінок сайту. У 2010 році дане он-лайн видання було переведене на міжнародну видавничу платформу Open Journal Systems (OJS), що є вільно поширюваним програмним забезпеченням, спеціально розробленим як частина дослідницької програми Public Knowledge Project університету Британської Колумбії [1].

Open Journal Systems забезпечує потужні інструменти керування видавничим процесом на всіх його етапах від завантаження подання на сайт журналу, рецензування, редагування до публікації [2].

До головних переваг використання платформи OJS можна віднести наступні:

1. Автори самостійно завантажують свої рукописи, використовуючи доступний інтерфейс платформи;
 2. Усі подані рукописи та опубліковані статті архівуються на сайті журналу. В процесі видавництва система автоматично відслідковує і зберігає датовані записи про число завантажених файлів, показник прийнятих/відхилених статей, всі виконані над поданням дії і винесені редакторські рішення.
 3. Процес рецензування максимально автоматизований та неупереджений: база даних системи зберігає інформацію про сферу наукових інтересів кожного рецензента та контактну інформацію;
 4. Автоматизовано процес розсилки електронних листів користувачам на кожному етапі редакційного процесу.
 5. Редактори і системні адміністратори мають змогу індивідуально змінювати налаштування системи, розробляти власний дизайн журналу та створювати листи-шаблони для спілкування з користувачами.
 6. OJS надає змогу здійснювати видавничий процес дистанційно через мережу Internet, залучаючи редакторів, рецензентів та авторів з інших країн.
 7. Система підтримує публікацію статей в різноманітних форматах (html, pdf, mp3). За даними наукового журналу International Review of Research in Open and Distance Education (IRRODL), 15-20% читачів цього видання завантажують статті у форматі mp3 [3]. Підтримка простих мультимедійних компонентів та повнокольорової графіки, реалізація яких є недоступною у паперовому форматі, успішно реалізується в електронних журналах на базі OJS.
 8. Інструменти читання (Reading Tools) включають посилання на додаткову інформацію про автора (e-mail адресу), забезпечують RSS-feed та пошук подібного матеріалу на сайті.
 9. Можливість коментування і обговорення матеріалу безпосередньо на сайті сприяє інтерактивній взаємодії серед читачів.
- Нове покоління користувачів, яке призвичаєне до медіа новацій, та просто користувачі, роботи яких вимагають додавання графічних і музичних компонентів (художники, музиканти), все частіше надають перевагу цій формі представлення наукового продукту. Друга категорія читацької аудиторії – це науковці та студенти з

країн третього світу, чії інститути не мають можливості платити внески за підписку або поштову пересилку паперових видань. Третя категорія читачів – це дослідники, що не співпрацюють з інститутами та науково-дослідними установами, внаслідок чого мають обмеження у доступі до наукової продукції.

Перші масштабні дослідження поширення електронних наукових видань, що функціонують на базі Open Journal Systems, включали наступні напрямки: наукова сфера журналу, особливості редакційного процесу, редакційний склад, читацька аудиторія та політика вільного доступу.

Станом на липень 2011 року кількість електронних видань, що функціонують на базі OJS, складає 10000. [4].

Щодо сфери наукового спрямування, результати дослідження показали, що в 40% журналів публікують дослідження в галузі науки, техніки та медицини, 30% - в галузі соціальних наук, 11% - гуманітарних наук. 19% - це вузькоспеціалізовані журнали, що висвітлюють міждисциплінарні питання на перетині трьох попередніх широких сфер [5]. Даний факт свідчить про те, що електронне наукове видавництво сприяє появі нових галузей знань і підтримує нові підходи до наукових досліджень, не зважаючи певні ризики, пов'язані з швидкою появою і зникненням такого роду сфер науки.

За результатами дослідження 32% журналів публікується за підтримки наукових співтовариств. Переважна більшість спонсорується факультетами університетів, 16% - некомерційними видавцями, 10% - дослідницькими підрозділами, 10% - незалежними співтовариствами та 6% - комерційними видавництвами [5].

Показником життєздатності журналів є кількість рукописів, які до них надходять. В даному випадку розподіл варіюється від 0 (журнал ще не розпочав прийом статей), що складає 8% загальної кількості видань, до 3% - журналів, до яких надходить понад 60 рукописів щомісяця. Переважна ж більшість (52%) видань отримує від авторів від 1 до 10 рукописів на місяць [5], з чого випливає, що ці журнали були засновані досить недавно і майже половина з них видається в країнах третього світу, де умови роботи науковців часто не сприяють ефективній продуктивності дослідницької діяльності.

Що стосується кількісного щорічного показника публікацій, він становить в середньому 31 стаття на рік.

У більшості журналів практикується зовнішнє рецензування: переважна більшість видань залучає рецензентів з міжнародної бази науковців. Рукописи, що надходять до наукових журналів зазвичай проходять процес подвійного «сліпого» рецензування, під час якого імена авторів приховуються від рецензентів або імена рецензентів невідомі автору.

Для підтримки роботи журналу, що базується на використанні видавничої платформи OJS, видавці залучають в середньому від шести і більше редакторів. Дана платформа дозволяє ефективно розподілити видавничі завдання і навантаження на редакторів: 76% - зайняті в технічному редагуванні, 70% - літературній корекції, 58% - макетуванні і остаточній підготовці статей до друку[5]. Більшість редакторів декларують, що виконують дану роботу без будь-якої матеріальної компенсації з боку журналу, переслідуючи нематеріальні інтереси: «служіння спільноті» та «сприяння розвитку нових наукових знань».

Витрати на друк, поштову пересилку, оплату роботи персоналу значно збільшують вартість друкованого видання, що спричиняє поступову втрату читачів. Журнали, що пропонують безкоштовний он-лайн доступ до свого контенту, мають більшу аудиторію. Це приводить нас до питання про політику вільного доступу. Більшість журналів, що досліджувались, (82%) пропонують безкоштовний он-лайн доступ до контенту одразу після публікації. 8% - пропонують форму ембарго-доступу, що передбачає вільний доступ до контенту лише декілька місяців після публікації [5].

Як наслідок вибору даної технології для організації видавничого процесу нашого фахового видання, протягом року журнал ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ було включено до міжнародної бази DOAJ (Directory of Open Access Journals) – найбільшого каталогу електронних видань, метою створення якого було забезпечення більш ширшого використання науково - дослідницьких журналів з відкритим доступом [6], в яких передбачена система контролю якості контенту та індексування статей реферативними наукометричними базами даних (Scopus, Inspec, Web of Science, e-library.ru, тощо).

Станом на 15 вересня 2011 року ця база електронних видань налічує близько 6997 найменувань, їхнє число в середньому зростає на 24% щорічно. За кількістю включених до DOAJ журналів Україна займає 49 місце із загальною кількістю 23 видання, серед яких лише 1 журнал, а саме ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ, функціонує на базі OJS, що свідчить про недостатнє поширення цієї платформи на теренах нашої країни.

Видавнича платформа Open Journal Systems дозволяє видавцям не лише економити час, а й підвищити результат кінцевого продукту. Можливість управляти редакційно-видавничим процесом, рецензувати, публікувати і читати статті он-лайн докорінно змінила багато аспектів наукового публікування. Он-лайн видавництво значно знижує виробничі витрати, пов'язані з друком текстової та графічної інформації і надає безліч нових можливостей читачам, авторам, видавцям включати в наукові роботи графіку, аудіо та відео компоненти, а також можливість взаємодіяти, шляхом проведення обговорень і коментування безпосередньо в журналі на веб-сторінці статті.

Список використаних джерел:

1. Willinsky, J. (2005). Open Journal Systems: An example of Open Source Software for journal management and publishing. *Library Hi Tech*, 23(4) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pkp.sfu.ca/files/Library_Hi_Tech_DRAFT.pdf.

2. Willinsky, J. (2006). The access principle: The case for open access to research and scholarship [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://infojustice.org/download/gcongress/openaccesstoresearch/Willinsky.pdf>.

3. Anderson T. and McConkey B. / Development of Disruptive Open Access Journals [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pkp.sfu.ca/node/3784>.

4. Public Knowledge Project [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pkp.sfu.ca/ojs-user-numbers>.

5. Edgar, B. D. & Willinsky, J. (in press). A survey of the scholarly journals using Open Journal Systems. *Scholarly and Research Communication* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pkp.sfu.ca/node/2773>.

6. Directory of Open Access Journals [Електронний ресурс]. –
Режим доступу:
<http://www.doaj.org/doi?func=loadTempl&templ=about&uiLanguage=en>.